

МАНТЕЙФЕЛЬ-ЦЬОґЕ Тадеуш (Manteuffel-Szoegé Tadeusz; 05. 03. 1902, м. Режиця Вітеб. губ., нині Резекне, Латвія — 22. 09. 1970, Варшава) — польський історик-медієвіст. Доктор габіліт. (1930), професор (1951), чл.-кор. Польс. АН (1952). Навч. у гімназіях Варшави та Петрограда (нині С.-Петербург), Варшав. університеті. 1920 добровольцем узяв участь у польс.-рад. війні, втратив праву руку. Після демобілізації готував дипломну працю, під керівництвом проф. [М. Гандельсмана](#) 1924 здобув докторат. Стажувався у Франції, Італії й Великій Британії, викладав у Варшав. університеті історію Франції й початки феодалізму. Секр. і організатор 7-го Міжнар. конгресу істор. наук у Варшаві (1931). Досліджував історію держави франків, функціонування середньовіч. суспільств і тогочасну культуру, міста 3х. й Центр. Європи. Після поразки Польщі на поч. 2-ї світової війни від листопада 1939 — співроб. Архіву документів новіт. доби (Варшава). Під час нацист. окупації докладав багато зусиль для порятунку польс. культур. спадщини (збірок Архіву громад. освіти й Архіву документів новіт. доби та б-ки Інституту історії Варшав. університету). Співпрацював з Бюро інформації та пропаганди підпіл. Армії Крайової, був секр. ред. конспірац. двотижневика «Wiadomości Polski» (під псевд. Sey); за порадою М. Гандельсмана організував істор. секцію таєм. Варшав. університету, також продовжував вивчати історію середньовіч. культури. Під загрозою арешту в липні 1944 перейшов на нелегал. становище. Від 1945 — екстраординар., від 1951 — ординар. проф. Варшав. університету; водночас 1950–53 — голова Польс. істор. товариства. У 2-й пол. 1940-х рр. створив колектив для підготовки істор. енциклопедії, однак після гострої критики з боку влади

1949 весь наклад 1-го тому знищено. Був дир. (до 1955) Інституту історії Варшав. університету, в 3-му тому праць якого 1948 надрук. цінну монографію Г. Яблоньського «Polska autonomia narodowa na Ukrainie 1917–1918»; співзасн. Польс. АН (1951); засн. і першим дир. (1953–70) Інституту історії Польс. АН. 1958 опублікував велику працю «Historia powszechna: Średniowiecze», яку неодноразово перевидавали (16-е вид. — Warszawa, 2005). У серед. 1950-х рр. відновилися й набули регуляр. характеру контакти укр. істориків з польс. колегами, зокрема учених Інституту історії АН УРСР (Київ) з науковцями очолюваного М.-Ц. Інституту історії Польс. АН (так, 1957 проф. [В. Голобуцький](#) взяв участь в обговоренні макета 2-го тому «Історії Польщі»). Коли у 1950-х рр. у польс. істор. науці, поряд із фальшуваннями минулого, запанував вульгарно-марксист. метод, М.-Ц. вирішив дистанціюватися від офіц. історіографії. На всіх посадах він захищав інтереси справж. науки від кон'юктур. втручання й прагнув добирати відповідні наук. кадри. 1968, після заборони поєднувати наук. й викладац. діяльність, залишив Варшав. університет й надалі працював лише в Інституті історії Польс. АН, який нині названо його іменем.

Основні праці

Polityka unifikacyjna Chłotara II. 1925; Teoria ustroju feudalnego według Consuetudines Feudorum XII–XIII w. 1930; Uniwersytet Warszawski w latach 1915/16–1934/35: Kronika. 1936; Uniwersytet Warszawski w latach wojny i okupacji: Kronika 1939/40–1944/45. 1948; Papiestwo i cystersi ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w Polsce na przełomie XII i XIII wieku. 1955; Średniowiecze powszechne: Do schyłku XV wieku. 1958; Z dziejów podziemnego Uniwersytetu Warszawskiego. 1961; Narodziny herezji: Wyznawcy dobrowolnego ubóstwa w średniowieczu. 1963; 1964; Polska pierwszych Piastów: Państwo, społeczeństwo, kultura. 1968; Kultura Europy średniowiecznej. 1974; Historyk wobec historii: Rozprawy niezbrane, pisma drobne, wspomnienia. 1976 (yci – Warszawa).

Рекомендована література

1. K. Dunin-Wąsowicz. Tadeusz Manteuffel jako organizator tajnego nauczania // Polska w świecie. Warszawa, 1972;
2. Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk 1953–1993. Warszawa, 1993;
3. Інститут історії України НАН України: Друге двадцятиріччя (1957–1977): Док. і мат. К., 2007.

[О. С. Рубльов](#)

Бібліографічний опис:

Мантейфель-Цьоґе Тадеуш / О. С. Рубльов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-63491>. – Останнє поновлення : 2025.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).